des Verbonds tegenover Rome, en niet minder klaar en beslist den Kinderdoop tegenover de Dooperij beleden, maar het verband tusschen het mysterie van den Doop en het mysterie van de Kerk is niet op genoegraam duidelijke wijze bloot gelegd.

Verwerpen kon men den heiligen Doop der Roomsche kerk niet, want dan hadden Luther en Calvijn moeten beginnen met zich te laten herdoopen, en juist dit is het, wat ze in de Wederdoopers zoo streng en zoo onvoorwaardelijk hebben afgekeurd.

Hierdoor was practisch de vraag beslist, en wierd alsoo een toestand geboren, die voorgoed en voor altoos de verwerping van den Doop der Roomschgezinden afsneed.

Had toch ooit eenige kerk of eenige synode den Doop der Roomschen willen verwerpen, dan zou hiermeê aan heel het geslacht onzer Gereformeerde en evenzoo aan dat der Luthersche vaderen de Doop ontrooid zijn; zij zouden ongedoopt ten grave zijn gedaald; van het zegel des Doops verstoken zouden ze een reformatie der zichtbare kerk begonnen hebben, zonder zelven in die zichtbare kerk te zijn ingelijfd; zij zouden ongelijk, de Wederdoopers op dit stuk gelijk krijgen; kortom, met heel ons beste verleden uit zijn meest geestelijke periode zou te breken zijn.

En toch, hoe vast het ook sta, dat geen Gereformeerde kerk ooit dien noodlottigen stap wagen zal, toch *hapert* er iets.

Hoe sterk men ook gevoelt, dat tot geen andere conclusie kan, noch mag worden gekomen, toch zou men zoo wenschen, dat een gewijzigde conclusie mogelijk ware.

Er is iets in, waartegen zeker waarheidsbesef in ons gemoed opkomt.

Dat beseft de eenvoudige geloovige, zonder te weten, waar de moeielijkheid zit. Dat spraken Brakel en anderen dogmatisch uit, toen ze tot hun bedenkelijke conclusiën kwamen. En datzelfde is het, wat ook thans door enkelen onder de geestverwanten van *De Roeper* gevoeld wordt, die, in het minst niet uit zucht tot tegenspraak, maar om een belang, dat ze niet onder woorden kunnen brengen, zich niet dan met moeite in zake den heiligen Doop gewonnen geven.

Natuurlijk kan, noch mag hierbij de itweg ingeslagen, die aan *Het Noorden* een oogenblik bekoorlijk scheen. Te zeggen, dat zulk een door ketters toebediende doop eerst later Doop wordt door de belijdenis van den gedoopte, is een betreden van het Roomsche pad. Immers, dat is het juist, wat Rome met zijn Sacrament van het Vormsel doordreef, en waarom Rome wilde, dat elk gedoopt kind, als het tot jaren van onderscheid was gekomen, nogmaals door den bisschop zou gezalfd worden met olie. Zelfs ligt dan in de Roomsche voorstelling altoos nog iets verkieslijks, naardien het Vormsel iets is, dat bediend wordt *aan* den gedoopte, terwijl in de voorstelling van *Het Noorden* de gedoopte zelf eigenlijk zijn doop tot wezenlijken Doop zou maken. En waarmaker van den heiligen Doop, dit belijdt immers *Het Noorden* van harte met ons, is niet de gedoopte, maar de Drieëenige God.

Men zal daarom o. i. wél doen, met niet langer te tornen, aan wat in de belijdenis van den heiligen Doop én door de historie onzer vaderen, én door onze Formulieren, én door de volstandige practijk aller kerken, eens voor altijd is uitgemaakt. Niet, om nu voorts over zijn bezwaren heen te stappen. Dit mag nimmer. Neen, maar om ze alsnu helder en duidelijk te formuleeren. En is dit geschied, zich met Gods Woord voor oogen de vraag te stellen, hoe deze bezwaren moeten worden opgelost. Dan kan daarop gepeinsd; dan kan hiervan studie gemaakt; dan kan het belang van den heiligen Doop den geloovigen gemeenteleden nader aan het harte komen; en rijpt dan eenmaal de tijd, dat er weer eens een Synode daagt die zedelijk en geestelijk recht bezit, om in naam des Heiligen Geestes te spreken, dan zal ook deze knoop ontbonden worden en ook deze stoornis verdwijnen uit ons kerkelijk belijden.

Nog een andere opmerking voegen we hieraan toe, rakende de autoriteit, die zoo vaak aan Brakel en andere godgeleerden moet worden toegekend.

Dat Brakel hier afzonderlijk genoemd wordt is om den geheel eenigen roep, dien hij onder allen nu nog bij ons volk bezit. Brakel dankt dit aan drieërlei omstandigheid. Ten eerste is er bijna geen ander onder onze oude godgeleerden, die zoo weinig schoolsch en geleerd, en zoo met kennis van het volk *voor het volk* geschreven heeft. Ten anderen, evenaren weinige godgeleerden hem in geestelijke, bevindelijke kennis, waarvan een geur door al zijn werken trok. En eindelijk mag niet vergeten, dat Brakel, meer dan één hunner, voor de verdediging van de rechten des Gereformeerden volks geleden en gestreden heeft.

Toch dient ernstig gewaakt, dat het vereeren van den mensch nimmer bij onze Gereformeerde kerken insluipe, en noch onder de tijdgenooten noch onder de verstorven vaderen aan iemand ooit zoodanige autoriteit zou worden toegekend, als dreef de kerk op de autoriteit der personen.

Vooral met onze godgeleerden ná de worsteling, die zich in Dordrechts Synode concentreerde, moet men hiermeê voorzichtig zijn.

In Brakels dagen had de historische studie reeds merkbaar afgenomen. De stukken der belijdenis kwamen lang niet meer voor in die breede opvatting, die ze in de dagen der Reformatie hadden. Met Rome was afgerekend. De Dooperije was overwonnen. Waartoe zou men dan nog telkens in deze diepte zijn afgedaald?

Dit noopt om bij het gebruik van deze godgeleerden altoos zekere omzichtigheid in acht te nemen, zoodra ge toekomt aan de kritieke punten, die bij de Reformatie in geschil kwamen. En wilt ge daarop voor uzelven het volle, klare licht laten vallen, dan moet ge niet bij Brakel en ook niet bij Comrie te leer gaan, maar de geschriften, uit die ontzaglijke worsteling voortgekomen, zelf opslaan.

Zoo, om maar één voorbeeld te noemen, wie ooit van nabij bezien heeft, wat in de eeuw der Hervorming met de Wederdoopers uitgestreden is, die *kan* zich zelfs geen oogenblik ophouden, bij wat Brakel en à Marck over den ketterdoop zeggen, maar voelt terstond, dat beiden meer formeel en uitwendig de zaak bespreken, dan dat ze ook maar van verre zouden gegist hebben, wat er meê samenhangt.

Studie, studie! o, Er is weer zooveel godgeleerde studie noodig!

Niet alleen om de ons overgeleverde belijdenis wel te verstaan, maar ook om voor de toekomst een antwoord op nog hangende vragen voor te bereiden.

Men heeft het nu zoo lange dagen, o, met zulk een ongenoegzaam beetje, tamelijk oppervlakkige kennis gedaan.

Dit is ook een zonde der kerk.

En een zonde, die haar eigen straf met zich brengt.

KUYPER.

Officieele Berichten uit de Ned. Geref. Kerken.

ANNA-PAULOWNA. Was de boodschap van den hemelgezant in den Kerstnacht tot de herderen: „Ziet! ik verkondig u groote blijdschap!" waar hij hun de vervulling kwam aankondigen der reeds zoolang gekoesterde hoop, ook voor de gemeente van Anna-Paulowna bood dit Kerstfeest in dubbele mate stof van groote vreugde, waar zij bij vernieuwing aan Bethlehems kribbe nederknielen mocht, en het Kindeke in de kribbe als haar eenigen Koning begroeten. Immers, de lang gekoesterde hoop mocht zij op dit feest in vervulling zien treden, dat de banden van het knellende synodale juk toch mochten verbroken worden. Daartoe kwam dan ook op den tweeden Kerstdag onze hooggeschatte consulent Ds. P. van Son tot ons over, die, naar aanleiding van het: »Eere zij God in de hoogste hemelen", de gemeente bepaalde bij de ruime stof van Godverheerlijking en haar dure roeping in dezen.

Ofschoon één der verkozen broeders door krankheid verhinderd werd, nochtans mochten wij twee ouderlingen en één diaken in hun heilig ambt bevestigd zien, en werden hartelijke woorden van bemoediging en vertroosting tot den broeder, die ons hier in het Evangelie dient, gericht.

Na afloop van deze gezegende ure wachtte den kerkeraad een gewichtige arbeid, waar, onder voorzitting van den consulent, de eerste kerkeraadsvergadering gehouden werd, en voor de geheele gemeente de synodale banden werden verbroken, terwijl op de gewone wijze aan de bevoegde autoriteiten hiervan werd kennis gegeven. Ook voor ons mag het thans dus heeten: »De strik is gebroken en wij zijn ontkomen." Eere zij God in de hoogste hemelen! Geve de Heere op deze eerstelingen in het werk der reformatie zijn milden zegen.

Namens den kerkeraad der Ned. Geref. Kerk te Anna-Paulowna,
P. KLOMP, *Scriba.*

Philanthropie.

(Ingezonden.)

In het *Bataviaasch Nieuwsblad* van Donderdag 15 September '87 komt een ingezonden stuk voor, waarbij ik uwe aandacht wil bepalen. Weet ge waarom? Niet alleen, omdat er iets in voorkomt aangaande een geliefden discipel en den indruk, door hem in zijne omgeving teweeggebracht, den zendeling Van Eendenburg; niet alleen, omdat het hier eene gebeurtenis betreft, welke de Ned. Zendingsvereeniging, die mij de eer schenkt in haar hoofdbestuur werkzaam te zijn, stof tot blijdschap geeft; maar omdat wij hier een oordeel hebben over zending en zendelingen van een zijde, die niet gewoon is ons in dit opzicht te verwennen. Immers, de schrijver maakt zich duidelijk genoeg bekend als een man, die over het Christendom oordeelt op eene wijze, die hemelsbreed van de onze verschilt en zeker ook veel verschilt van die, welke de mannen huldigen, die door hem geprezen worden. Om dit te doen uitkomen hebben wij woordelijk weergegeven, wat het *Bataviaasch Nieuwsblad* ons te lezen geeft; wij hebben zelfs uitdrukkingen, die ons pijnlijk aandoen, niet teruggehouden. En indien dan zulk een man, die zoo onverholen zich uitspreekt, toch met zooveel waardeering schrijft over een werk, dat ons lief is, ligt het immers voor de hand, dat wij het onze doen om dat oordeel bekend te maken, omdat het juist daardoor een bewijs geeft van zijn heilzame beteekenis. Het werd geplaatst onder het opschrift: »*Naar aanleiding der inwijding van het bedehuis der Inlandsche Christengemeente te Soekaboemi*". Het luidt als volgt:

»Een eigenaardige plechtigheid verbrak hedenochtend voor een oogenblik de wel wat eentonige sleur van het dagelijksch leven op de plaats onzer inwoning.

Het bedehuis toch der Inlandsche Christengemeente werd ingewijd en ter medeviering en opluistering dier plechtigheid waren onderscheidene zendeling-leeraars van elders opgekomen.

Het bezit van een eigen gebouw voor de samenkomsten der Inlandsche Christenen, hoewel steeds wenschelijk, was een behoefte geworden door het voorgenomen vertrek van den zendeling-leeraar, den heer Van Eendenburg, naar het land Tjikembar, door de Zendingsvereeniging in erfpacht verkregen, en waar men trachten wil op eigen grond een kolonie van Inlandsche Christenen te stichten.

De fondsen, voor de oprichting van het kerkje benoodigd, werden grootendeels gevonden uit bijdragen van de Europeesche ingezetenen dezer afdeeling; en dat die giften ruim vloeiden, mag worden afgeleid uit de omstandigheid, dat een zoo luttel aantal Europeanen den heer Van Eendenburg in staat stelde, den bouw aan te vangen niet alleen, maar ook dien te voltooien.

De Inlandsche gemeente, nog versterkt met een twintigtal jongelieden van het Seminarium te Depok, was getrouw opgekomen, maar ook het Europeesch publiek liet zich niet onbetuigd en vooral zal het een goeden indruk hebben gemaakt, dat het hoofd van het plaatselijk bestuur met gade en dochter de plechtigheid bijwoonde.

Door de heeren Van Eendenburg, Albers en Zeegers werd beurtelings het woord gevoerd in de Soendaneesche en de Hollandsche talen, terwijl de toespraken werden afgewisseld door het gecombineerd gezang van Europeanen en Inlanders, wier verschillende taal echter geen oogenblik de harmonie van het geheel verstoorde.

De plechtigheid maakte een zeer stichtelijken indruk, en al mag ook niet worden ondersteld, dat alle Europeanen om de eenig geldige reden ter godsdienstoefening opgingen, toch zullen velen hunner voor zichzelf hebben moeten getuigen: „Het was ons goed hier te zijn."

Het is een onloochenbaar feit, dat de godsdienstoefening, met kerkgebouw en preekstoel, met ritueel en psalmgezang, niet meer van onzen tijd is, maar toch brengt ze velen de gelukkige jaren der kindsheid weder te binnen, met hunne huiselijke godsdienstoefeningen, met de ernstige vermaningen onzer vaders en de lessen van onze moeders, door liefde ingegeven en in liefde verkondigd.

Ongelukkig inderdaad de mensch, die een godsdienstoefening kan bijwonen, zonder dat zachtere aandoeningen, zij het dan ook slechts voor een oogenblik, de ijskorst doordringen, die het leven om het hart heeft geslagen.

Wel zullen de meesten met Faust moeten uitroepen: «Die Botschaft hör' Ich wohl, allein, mirh fehlt der Glaube," 1) maar zij zullen toch ook, al moeten ze toegeven: »Zu jenen Sphären wag' Ich nicht zu streben, woher die holde Nachricht tönt," 2) er op moeten laten volgen:

Und doch, an diesen Klang von Jugend auf gewöhnt,
Ruft er auch jetzt zurück mich in das Leben." 3)

Maar al neigt ook, laat ons hopen *schijnbaar*, de Christelijke godsdienst in haar ouden vorm ten ondergang, niet aldus de zedeleer, die zich, zoolang menschen ademen, in volle kracht zal handhaven en zonder welke geen waar geluk, geen berusting in de rampen en den kommer van het leven, geen troost in droefheid bestaat. Daarom is het goed, ook al verdween het oud geloof, toch de prediking der Christelijke leer te blijven steunen en de oprechte verkondigers van die leer in hun strijd tegen den tijdgeest te eerbiedigen en te achten, in plaats van hen tot het onderwerp te maken eener spotternij, die steeds van slechten smaak getuigt. Daarom ook is de zending onder de Inlanders een zaak, die al onze aandacht waardig is en op al onze achting aanspraak mag maken. Onze roeping in Indië, van zuiver humaan standpunt beschouwd, behoort te zijn een veredelende en beschavende. Wat de regeering en de Europeesche maatschappij in dit opzicht hebben gedaan, het is beter dit te laten rusten. Een ware ontleding en opsomming toch van onzen en der regeering beschavingsarbeid zou waarlijk luttel aanleiding geven tot zelfverheffing.

Maar het werk der zending mag in het volle licht worden gesteld en behoeft geen onderzoek te schromen.

Reeds als een werk, waarvan de eenige drijfveer »overtuiging" is, en aan ieder baatzuchtig doeleinde vreemd, heeft het recht op onze onverdeelde achting. Geldt dit voor de bevolking van Nederland, die door haar offervaardigheid dit werk mogelijk maakt, in veel hooger mate geldt het voor de uitvoerders van het zendingswerk in Ned. Indië.

Zij hebben aanspraak op onze hoogachting, op onzen eerbied, deze mannen, die, alleen gedreven door de stem van hun verheven roeping, vrijwillig en zonder meer geldelijk voordeel dan voor hun levensonderhoud noodig is, zich een leven kiezen vol ontberingen dikwijls, en steeds zonder hoop op een onbezorgden, werkeloozen ouderdom.

Hunne levenstaak is moeielijk en eisch, behalve een groote mate van kennis, een onuitputtelijken voorraad van zelfverloochening en ijver; een nooit weifelende overtuiging, dat hunne beginselen eindelijk zullen zegevieren; maar vóór alles een groote mate van zedelijken moed. Meer dan van eenig ander ontwikkelingsproces geldt van dat, waaraan *zij* hunne krachten wijden, dat stilstand achteruitgang is.

En betaalt de Europeesche maatschappij in Ned.-Indië hun werkelijk de schatting, die hun toekomt? Geenszins!

De belangstelling in hun werk is uiterst gering. De wijze waarop zij arbeiden, de resultaten, door hen verkregen, zij blijven veelal onbekend.

Temidden onzer door en door cynische maatschappij, ondervinden zij meestal onverschilligheid, dikwijls spot en haat van andersdenkenden, waardeering slechts zelden.

En wij hebben ongelijk, groot ongelijk, hen niet meer op prijs te stellen; hen, die ook door hunne persoonlijkheid het beste deel onzer samenleving vormen.

In het bezit eener mate van kennis en algemeene ontwikkeling, die hen boven het gewone peil verheft, is bovendien steeds hun levenswandel onberispelijk, hun karakter boven alle verdenking, hun werkkring zonder twijfel de schoonste en nuttigste.

Cynisch, meer door gemakzucht en onverschilligheid dan door overtuiging, als onze Indo Europeesche maatschappij in hooge mate is, ontbreekt het haar bijna geheel aan ernst. Welnu, die ernst, die verheven levensopvatting, die aan ons bestaan zijn hoogste waarde geeft en die de eenige weg is tot waar geluk, *zij* zijn het, die ons daarvan het beeld te aanschouwen geven.

Laat ons dan trachten hen na te volgen.

En moge van het nederige kerkje te Soekaboemi een verheffende invloed uitgaan, niet alleen op de Inlandsche Christengemeente, maar moge het ook de Europeanen aansporen tot een streven naar hoogere ontwikkeling op zedelijk gebied."

Ernst is 't leven... o zalig, die 't weten!
Arbeid en roeping en edele strijd.
De eeuwigheid vraagt naar de vrucht van den tijd!
Dwazen, die 't rookloos, gedachtloos vergeten,
Die pas te laat, aan het einde der baan,
Den ernst van het ijdele leven verstaan.

1) De tijding hoor ik wel, maar het geloof ontbreekt mij.
2) Tot deze sfeer waag ik niet op te stijgen, vanwaar dit lieflijk woord mij tegenklinkt
3) En toch, door dit geluid, van jongs af aan gewend,
Word ik ook thans in 't leven teruggeroepen.

Buitenland.

Duitschland. Geheel Duitschland stelt belang in de ziekte van den kroonprins die, gelijk bekend is, aan kanker in de keel lijdt. In de kerken worden gebeden voor hem opgezonden, en naar elke tijding uit San Remo, waar de prins verblijf houdt, gretig uitgezien. Zoo heeft het het hart van het Christenvolk van Duitschland verheugd, dat te San Remo het lezen van Gods Woord en van »De navolging van Christus" door Thomas à Kempis de geliefkoosde bezigheid van den vorst is. Onderscheidene liberale bladen, die over het algemeen door ongeloovige Joden geredigeerd worden, hebben er zich over geërgerd betoond, dat de zoon van den kroonprins, prins Wilhelm, zich laat gelegen liggen aan den arbeid van de vereeniging voor Evangelisatie der stad Berlijn, de »Stadtmission" genoemd, en onlangs eene der vergaderingen van die vereeniging heeft bijgewoond. Het huis van Hohenzollern rekent nog met den God van hemel en aarde. Het is een verblijdende zaak, dat een vorstenzoon zich niet schaamt om tot de begunstigers te behooren van een arbeid, waarvan niemand minder dan de bekende energieke hofprediker Stöcker de ziel is. Stöcker is de man, die door de Joodsche liberalisten en alle zoogenaamde vrijzinnigen als om strijd wordt belasterd en verguisd. En dat nu een zoon van den kroonprins hem openlijk in zijn arbeid, om aan de diep gezonken hoofdstad het Evangelie te brengen, steunt, is natuurlijk een doorn in het oog van hen, die alles door het slijk sleuren, wat maar eenigszins schijnt te leiden tot een terugkeeren tot de wet en het getuigenis.

Jammer maar, dat de Duitsche machthebbers zoo afkeerig blijven van het invoeren van een verscherpte Zondagswet. Daaraan bestaat een schreiende behoefte; doch vooral Von Bismarck blijft het tegenhouden, gelijk hij gekant is tegen het schenken van meer vrijheid en zelfstandigheid aan de Evangelische kerk, schoon niets meer gevraagd wordt, dan hetgeen aan de Roomsche kerk in Pruisen is toegestaan. Men heeft van Von Bismarck niets anders kunnen verkrijgen, dan dat hij er in bewilligde, dat een commissie benoemd is, welke bij werkgevers en werklieden onderzoeken zou, of zij het voor mogelijk hielden, dat eene wet in het leven werd geroepen, waarbij alle arbeid op den dag des Heeren werd verboden. Men heeft zich daartoe gewend tot groote en kleine fabrikanten, tot groote en kleine handelaars en tot het personeel, dat al deze werkgevers in dienst hebben. Van elke honderd, die er naar gevraagd zijn, hebben 23 werkgevers en 32 werklieden verzekerd, dat het mogelijk was om allen arbeid op 's Heeren dag te verbieden; 39 werkgevers en 41 werklieden hebben zulk een verbod met beperkingen, voor uitvoerbaar verklaard, terwijl 38 patroons en 25 knechts het voor ondoenlijk hielden om een verbod van Zondagsarbeid in het leven te roepen.

Wellicht zullen deze cijfers den rijkskanselier ertoe brengen, om althans ten deele een einde te helpen maken aan de hand over hand toenemende ontheiliging van den dag des Heeren.

Dr. Hegel, den weidschen titel voerende van »Consistorial-president", verklaarde op de Brandenburgsche provinciale synode, dat de Gereformeerde kinderen toch in de scholen den Lutherschen Catechismus moesten leeren. Is de geünieerde Pruisische landskerk opeens Luthersch geworden? Tothiertoe hadden in die geünieerde kerk beide kerken, nam. de Luthersche en de Gereformeerde, gelijke rechten. En aan elke gemeente, die tot de unie behoort, is verzekerd, dat aan haar belijdenis niets veranderd worden zal. Waarom moeten dan kinderen, waar Gereformeerde gemeenten zijn, onderwezen worden in den Lutherschen Catechismus? Omdat het bestuur het aldus wil? Doch dit is aan de Pruisische wet gebonden, die voorschrijft, dat bij het geven van godsdienstonderwijs in de scholen zooveel mogelijk zal gelet worden op de belijdenis van de ouders der schoolgaande kinderen. Dit kan zeer gemakkelijk, als men een Gereformeerd onderwijzer aanstelt, of indien men dit niet wil, dan zou men den Gereformeerden predikant kunnen uitnoodigen om het godsdienstonderwijs in de school voor de kinderen zijner gemeente te geven. Doch aan geen van beide dingen schijnt gedacht te worden. Zoo gaat het schier overal. Vandaar, dat de unie er steeds toe leidt, dat de gemeente van lieverlede haar Gereformeerd karakter verliest en een verwaakt Luthersch type gaat vertoonen.

Hoeveel schade de Gereformeerde kerken geleden hebben van het te kwader ure aannemen van de unie, blijkt uit het volgende: In Maagdenburg was de predikantsplaats bij de Waalsch-Gereformeerde gemeente vacant. Een oproeping, in het koninklijk »*Amtsblatt*" gedaan, had tengevolge, dat vier candidaten zich aanmeldden. Toen werd door den kerkeraad besloten, geen andere candidaten toe te laten om naar de plaats te dingen. De Gereformeerde candidaten waren te laat in kennis van de oproeping gekomen, behalve één, zoodat de kerkeraad tusschen drie Luthersche candidaten en één Gereformeerden te kiezen had.

Volgens bevoegde beoordeelaars hield de Gereformeerde candidaat de beste preek en was zijne voordracht ook zeer goed. Doch door den kerkeraad werd niet één stem op hem uitgebracht, zoodat weder een Luthersche gekozen werd. Sedert tientallen van jaren heeft deze Gereformeerde gemeente Luthersche predikanten.

Wanneer zal het in Duitschland gevoeld worden, dat het noodzakelijk is, zich én van het hiërarchische kerkbestuur én van de unie los te maken, wil men de Gereformeerde kerken niet geheel zien verdwijnen? Wanneer zal men het mogen zien, dat daar in leer en kerkregeering wordt teruggekeerd tot Gods Woord?

Men bouwt tegenwoordig in Duitschland »Lutherkerken", terwijl alom zoogen. »Lutherfestspiele" gehouden worden, d. w. z. tooneelvoorstellingen, waarbij dat wat Luther gedaan heeft tot reformatie van Duitschland, op de planken wordt gebracht.

Het bouwen van »Lutherkerken" is zeker Roomsch; het is, alsof men van Luther een heilige maken wil, wiens nagedachtenis door steenen gebouwen moet vereeuwigd worden. Ook is het zonde voor God, wanneer men gebedsworstelingen op het tooneel brengt. Tot onze spijt gaat daartegen geen enkel protest, ook niet van Gereformeerde zijde, op. Zonder wedersprraak wordt van stad tot stad het Lutherstuk opgevoerd en trekt het duizenden toeschouwers. Men zoekt er nog een godsdienstig tintje aan toe te voegen, door de menigte in het midden te laten medezingen de bekende kerkelijke liederen van Luther: »Een vaste burcht is onze God" en aan het einde: »Dankt nu allen God", waarbij de menschen dan van hunne zitplaatsen opstaan.

De *Algem. Ev. Luth. Kirchenzeitung* is zoo dwaas om in al deze dingen een nieuwe baan voor de godsdienstige beweging ontsloten te zien! Zeker om de conscientie een weinig tegemoet te komen, heeft men bepaald, dat de opbrengst dezer tooneelvoorstellingen besteed worden zal ten bate van de inwendige zending.

Frankrijk. De benoeming van den heer Sadi-Carnot tot president der Fransche republiek wordt ook druk in de bladen van de Fransche Protestanten besproken. Daarin wordt opgemerkt, dat bij de gelukwenschen, die de nieuwe president van alle zijden ontving, slechts één den naam des Heeren vermeldde en deze kwam van .... den sultan van Marokko!

Het wordt in den heer Carnot geroemd, dat hij zulk een eerlijk man is; zoozeer is het eene zeldzaamheid geworden. Als deze heer Carnot nu maar niet het ongeluk heeft, een schoonzoon te hebben, die zich aan oneerlijke handelingen schuldig maakt, dan zal hij het eenigen tijd als voorzitter van de Fransche republiek kunnen uithouden. Doch bedriegen wij ons niet, dan gaat de Fransche republiek haar ondergang tegemoet. Weldra zal het alom in Frankrijk herdacht worden, dat honderd jaren geleden in dat land de revolutie is begonnen. De Christelijke godsdienst werd weldra voor afgeschaft verklaard, koning Lodewijk XVI moest op het schavot sterven: »Geen God en geen meester meer, weg met altaar en troon!" werd de leus. Nog is Frankrijk als volk van die dwaasheden niet genezen; zelfs staat het Gereformeerde Frankrijk nog altijd vast in het vertrouwen op de deugdelijkheid der revolutionaire beginselen. De jongste gebeurtenissen, waardoor president Grévy zijn ontslag moest nemen, hebben mannen als Léon Pilath niet gebracht tot een onderzoek, of de beginselen, waarop de republiek rust, wel volgens Gods Woord zijn, maar leidden hen er slechts toe om erover te zuchten, dat er in de Kamer van afgevaardigden zulke onedelijke personen gevonden werden, en om het volk te vermanen, voortaan eerlijker lieden af te vaardigen. Van een besef, dat men de wegen des Heeren verlaten heeft en dat daarom Gods oordeelen over Frankrijk komen moeten, merkt men niets. En de heer Léon Pilath is de man, die in de Fransche Gereformeerde pers den toon aangeeft. Wellicht, of liever zoogoed als zeker, worden wij in 1889 vergast op een vernieuwde verheerlijking van de beginselen dier revolutie, die zooveel jammer over de volken gebracht heeft.

Meer dan eens hebben we reeds gewezen op het feit, dat men in Evangelische kringen zekere neiging gevoelde, om zich met de modernen of liberalen te verzoenen. Zelfs werd het denkbeeld geopperd, om moderne predikanten weder op predikanten-conferentiën toe te laten, waaruit zij tevoren geweerd waren. De linkerzijde van die partij trok zich steeds meer terug en liet de leiding der zaken aan de gematigden over. Met die gematigden hoopte men van orthodoxe zijde het te kunnen vinden, althans van weerszijden werd toenadering getoond.

Doch dezer dagen heeft een feit plaats gehad, waardoor de strijd opnieuw zal gaan ontbranden. De kerkeraad van een der vijf parochien, waarin het Gereformeerde Parijs verdeeld is, n.l. die van de Oratoire, waarin de liberalen de meerderheid hebben, heeft geweigerd aan de twee predikanten van hun kerspel de gewone toelage bij het rijkstraktement te doen betalen, die aan alle Parijsche predikanten verzekerd is. Deze weigering is niet het gevolg van een ledige kas, daar deze integendeel goed gevuld schijnt, doch heeft enkel zijn grond in het streven, om van die predikanten ontslagen te worden, daar men in hunne plaats liberale predikers zou willen hebben. De toelage der gemeente vormt de grootste helft van het predikantstraktement, zoodat de weigering om haar uit te betalen zoogoed is als een dwingen om heen te gaan. De orthodoxe leden der parochie l'Oratoire, zegt men, hebben eenstemmig besloten, niets meer aan de kas van den kerkeraad bij te dragen. Het zou wel eigenaardig zijn, indien nu de kerkeraad al de leden kon dwingen om te blijven betalen voor de kosten van den eeredienst, terwijl het den kerkeraad vrij bleef staan om aan de Evangelische predikanten de toelage bij hun traktement te betalen.

Er is in Frankrijk een bond opgericht teneinde met vereende krachten te arbeiden aan de verheffing van het peil der openbare zedelijkheid. In den laatsten tijd is vooral in Frankrijks hoofdstad het verkoopen van onzedelijke lectuur op den openbaren weg schrikbarend toegenomen, terwijl een aantal bladen er zich op gingen toeleggen om te speculeeren op de dierlijke hartstochten der menschen. Zonder dat de politie het belet, worden aan de deuren van gymnasiën en ateliers allerlei schandelijke geschriften gevent, waardoor het opkomend geslacht op de wegen der ontucht als schapen ter slachting geleid wordt.

De bond maakt er tegenwoordig ijverig werk van, om een petitie aan de regeering te laten teekenen, teneinde deze te bewegen, om aan het onbeschaamd venten van zoogen. pornographische geschriften een einde te maken. Reeds zijn vele duizenden handteekeningen verkregen; overal treden sprekers op om tegen de zedenbedervende pers te getuigen en ten strijde te roepen tegen alles, wat den volksgeest kan verlagen. Onder dezen neemt de heer De Pressensé een eerste plaats in. De bond vraagt niet aan de regeering, dat zij nieuwe wetten aan de vertegenwoordiging des lands voorstelt, doch dat zij de bestaande verordeningen handhaaft.

Dat het noodig is, zich om deze oorzaak tot de regeering te wenden, bewijst volgens ons, dat het én in regeeringskringen, én onder het volk allerdroevigst gesteld is. Kan het anders? Waar de profetie ontbreekt, wordt het volk ontbloot, ontbloot ook aan goede zeden.

Gemengd Nieuws.

De Académie Française, eene vergadering der voornaamste geleerden van Frankrijk, deelt jaarlijks een grooten prijs uit, nl. de *prix de vertu* (de prijs der deugd). Van alle zijden komen eerst berichten in van deugdzame lieden, die in een of andere zaak hebben uitgeblonken. Na alles behoorlijk onderzocht en gewogen te hebben, wordt de deugdzaamste onder de deugdzamen bekroond. Dit jaar werd aan een matroos, die met groote tegenwoordigheid van geest vele menschenlevens gered had, de hoogste prijs toegekend. De man heet Delannoy. *De Evangelist* meldt, dat deze man met zijn gezin voor eenige jaren tot de Methodistische kerk van Calais is overgegaan.